

גתני א' סן-אסו

החברה עירונית
נוסדה תרפ"ה ע"י ד"ר שחר
ירושלם

זכרונות

ועד הלשון העברית

מחברת ג.

ירושלם תרע"ג

בדפוס א. מ. לונץ

חברי הועד (תרע"ג)

נשיאי הועד	{	א. בן יהודה
		ד. ילין
		ד"ר א. מזיא, מזכר
		ה. ל. זוטא, מזכיר
		י. איתן
		א. מ. לונין
		א. מ. לפשיץ
		יוסף מיוחס

הועד מבקש את כל המתענינים בטפוח הדבור
העברי ובשפורו לבוא בכתובים עם הועד הן בנוגע
לחדש מלים והן בנוגע לסגנון העברי.

ירושלם	א. בן יהודה	המען:
ירושלם	ד. ילין	

זכרונות

ועד הלשון העברית

מחברת ג.

ירושלם תרע"ג

בדפוס א. מ. לונץ

תכן מהברת ג.

- 1 — רי"מ פיגם ופעולתו בלשון ובועד הלשון.
- 2 — עבודת הועד : שמות הצמחים המצויים בארץ;
מנהי גני הילדים; שמות התבשילים וכלי בית;
המנורה וחלקיה.
- 3 — המבטא והכתיב I — המבטא.
- 4 — זכרונות ועד הלשון.
- 5 — יסודות עבודת הועד.
- 6 — לתולדות ועד הלשון.

לזכר

זקן חברי „ועד הלשון העברית“

ר' **יחיאל מיכל פינס** ז"ל

שנפט' ביום ו' אדר' שני תרע"ג

רבי יחיאל מיכל פינס ז"ל ופעלתו בלשון ובועד הלשון.

ביום ו' אדר שני בשנה זו מת עלינו האחד במציני חברינו ובזקני
מחיי לשוננו, רבי יחיאל מיכל פינס ז"ל.

מרבבה הצדדים היתה המנוח: גדול בתורה כאחד גאוני ישראל;
הראשון במבררי מהותו של הרעיון הלאומי בישראל⁽¹⁾ ותדורשים
הוצאתו לפעל, והגדול בעסקני תישוב בארץ ישראל להלכה
ולמעשה; הראשון בהונו דעת תחית שפתנו הלאומית בפי
עמנו בתור שפת הדבור⁽²⁾; הגדול במחדשי מילים למשגים
ועצמים החסרות בה, ואחד מבעלי הסגנון היותר מצינים
שבדורנו. ואם מושבות ומוסדות בארץ ישראל מקיר תזעקנה כי המנוח
היה מחוללן ויוצרן, תענינה לעמתן מאות מלים מחדשות בשפה העברית
השובה בפי בני עמנו המדברים עברית: זהו אבינו וילדי דותו
הננו.

כי על כן אמרנו להציב יד למנוח במחברת ועד-לשוננו זו היוצאת
ראשונה אחרי פטירתו בנוגע לפעלותיו בשפור הלשון ובתרחבתה, לאמר
בהכשרתה לתחיה, וכן לפעלותיו בועדנו אנו.

מתכונת נפשו היתה המנוח בעקיצו איש המה הונה דעות, עסקן
ובעל הגיון מציין. מעודו היתה שונא את השטחיות ומתנגד לה בכל
נפשו, ובכל דבר דרש אחרי היסודיות, הברור והתבנה האמתית, בין

(1) ע' מאמר "חולדות רעיון חבת ציון" לש, ל. ציטרון (הוסף ש"ז ג'יון 43).
(2) עור בשנת תרל"ט ביום כ' טבת כתב ליער מזכרת הישר משה מנשיאורי
בלגדון הצעה ע"ד מושבת שתוא אומר לכונן בדברים האלה (גרפס או כהלכנון): "בנוגע
לכתי החנוך מקות אנכי להכין בקולוניא בתי ספר ספרדים.... השפה אשר בה תלמדנה כל
אלה תהיה השפה העברית, וכל השתדלותי תהיה אי"ת לחדש נעורי השפה ההיא עד שתצלה
להיות השפה המדברת בקולוניא ההיא". (המלה "מושבת" עוד טרם הודעה או).

כשהיה עליו לברר דבר מצדה, ובין כשנצרך לסתר דעת זולתה, היה מנחת את הענינים לנתחיהם, מסדרם בסדורם הנכון, והמסקנה באה כבר מאליה, מבלי כל התאמצות והתפעלות.

תכונתו זאת היתה לו ליסוד מוסד גם בנוגע ללשון. הוא היה כמעט הראשון שחפש אחרי הדיוק והפיוק בלשון בעצם שעת זרם הפרזולוגיה והמליצות הממשטשות כל בהירות רעיון ודיוק.

ויחד עם הדיוק והכוון בא כמובן גם הצמצום. כל שפת יתר, כל "עקום כתובים" שלא לצורך, כל הבא רק "לתפארת המליצה" היה רחוק מרוחו ושגוא עליו⁽¹⁾.

דיוק—מבלי נפיה הצדה אף כמלא השערה, דיוק—מבלי תוספת יתרה של "אתא קלילא"—זה היה יסודו בנוגע ללשון, ואם הרמבם אמר: "לו היה אפשר לי לשים התלמוד כלו בפרק אחד לא הייתי משים אותו בשנים"⁽²⁾, חשב פינס כזאת על כל מה שבא בכתב, ורבות רבות היה מצטער בקראו פרושים על דברי חז"ל ופרושים עליהם, והיה נאנה ואומר: לו דיוק רבים מחז"ל בלשונם לפנים לא היה צורך בפרושים רבים כל כך לדבריהם, ורבים מהם היו נופלים מאליהם לגמרי. וכזאת חשב גם על דברים רבים שבאו בגמרא בתור באורים למשנה.

וחפשו אחרי הדיוק הוא שהביאנו לבלי הסתפק במה שיִשנו כבר בלשון. מעולם לא היה מסכים להשתמש לכל פתוכי הגונים השונים שבצבע אחד בשם הצבע ההוא בלכדה, כאשר נהגו כל סופרינו אשר החבללה והקרוז היו להם לקו. מה שהוא קרוב לדבר עוד איננו הדבר בעצמו, ואם איננו הוא בעצמו דרושה לו מלה שתציין אותו ביהוד. וכן לא הסכים מעולם להשתמש בעקום, בכפוי משג אחד במלים רבות, בהרגישו במה מחליש זה את משמעותו האמתית של הקושני הזה. וזהו מה שהשניא עליו כל אלה הרבבות המלים הבאות לצין משג אחד ואשר נשארו בהרכבתן בתור שתי מלים נפרדות, ויחפש תמיד אחר מלים יחידות להבעת המשנים האלה.

⁽¹⁾ בתשובתו הפרטית מיום ה' כסליו תרנ"ז לעורך המליץ (על בקשתו שנקשהו להיות מסופריו מודיע חרשות מירושלם) כתב, "ואנכי אין בי מסדה זו כי גם ברברים המעסיקים איתי עד לאחת בותר אנכי את דרך הקצור, והריכה סתלוננים על סגנוני שאין בו מסדה הבאור והרחב הדברים".

⁽²⁾ מאמר "תחית המתים" להרמב"ם: (ע' קכ"ן תשובות הרמב"ם ואגרותיו חלק: אגרות הרמב"ם, דף י"ע א' בסופו).

איש הונה דעות בעל תבונה כזאת היה בנוהג שבעולם בוחר להשתמש בכל טלים זרות שבעולם ובלבד שתציגנה את המשנים בברור ובדיוק, אשר זאת היתה כל משאת נפשו. איש כזה הנותן משפט חכמה לתכלית על הצורה, והחי בתוך סביבה של סופרים ובעלי לשון שאינם אסטניסים לגבי בחירת המלים ולוקחים מכל הבא בידם מאיזו לשון שתהיה בחסר להם המלים בעברית, היה צריך ללכת דוקא בדרכם זו עד לקיצוניות, ולא לענות כלל בכל הענויים הקשים של חרוש מלים בשעה שאוצר הלשון הנמצא איננו מספיק לו כל החרוש להגיונותיו ולהבעת מחשבותיו. אך מה הננו רואים בו? דוקא האיש הזה מתרחק מדרך הסופרים ההם, עוזבם הם וכל אוצרות הלשונות הנבריות הפתוחים לפניהם לרוחה יחד, ובוחר לו דוקא בדרך המהדשים להדש מלים בלשון עד כמה שאפשר מאוצר הלשון עצמה או למצער ברוח הלשון הזאת עצמה⁽¹⁾.

הדבר הזה בא לו מתוך השקפה שניה שהיתה לו בנוגע ללשון, ואשר קננה בחדרי לבו פנימה עמק עמק, והיא: שנאת הטלאיות וחסר ההתאמה בלשון.

הוא הביט על הלשון בעל גוף חי אשר אבריו קצובים ומדודים, גון מיוחד ומראה מיוחד לכל אחד מהם, וכל המושג מוטבע אחד האברים האלה במדתו או כגונו או במראהו בכלל, הוא שם מוס בו לא יקצה. העין הרואה תכיר תכף באבר השרוע או הקלוט ותבהל בו. ללשון ישנם משקלים קבועים ומדיקים לשמותיה ולפעליה, וכל המלים האירפיות שאין לקבען בדפוס המשקלים האלה הרי הן בטלאים על גבי בגד שלם, וכסירכה יתרה בנוף שהוא בעל אברים קצובים בהתאמה נפלאה, ואין להשתמש בהן.

ובחשקפתו על הלשון בכלל ככה היתה גם השקפתו על הסגנונים השונים, וביחוד שני הסגנונים העקריים שבה: סגנון התנך והמשנה, כל אחד מהם הוא כבירה בפני עצמה וגבולות מיוחדים לכל אחד מהם, ואם במקצוע הספרות של פמבי שאינה אלא לפי שעה שניהם כאחד טובים שישמשו לפנינו בערבוביה. לפי הגיון לבנו ומעלות רוחנו באותה שעה; הספרות הקבועה שנתנה לדורות אינה נשמרת אלא בטהרה, וכל

(1) עור בספרו ילדי־רוחי שגרפז בשנת תר"ל מוכיחות כבר שתי מלים מתרשות "האמצעה" לפעלה לקבל יצר נכרי לבן, ו"הערצה" לכבוד הנפיש לאיש.

מין כלאים משהית את פניה. לפיכך היא טעונה סגנון קבוע השומר את תפקידו" (1).

ואת שני הסגנונים האלה וכל ההבדלים הדקים שבדקים שביניהם ידע היטב, כי כל אחד מהם היה לו בעצם מעצמו וחלק טחיי רוחו. ובשם שהיה בעל סגנון נפלא בהשתמשו, כמו שהוא אומר, "בשניהם יחד בערבוביה". בן הצטין בבואו בכונה קבועה מראש להשתמש באחד מהם. "ט ב ו א ו לכל תורת מעשה בראשית" (2) וספרו "הכח" (3) הם מרגליות יקרות של הסגנון התנכי הטהור, למרות תיות החמר בלו (הכמת הטבע) חדש לגמרי שמעולם לא דרך על סף היכל העברית הקדומה; ומשנת עולם קטן, מסכת נתוח" וברייתא דמרכבה" שלו (4) יכולות לשמש דגמה ומופת לסגנון המשנה הטהור שבמהורים.

כשרונותיו המציגים הכשירותו גם לחקות כל הסגנונים השונים שבשפתנו, וכמאמריו "מעשה בדוקטור ודב" למשל (5) הראה כהו בסגנון החרוזי ב"ספרדי טהור", מעין סגנונו של אלחריזי בשעתו. אפס כי רק לעתים רחוקות השתמש בדרך זו.

את דבריו וכתביו לא כתב מחר ולא בפעם אחת, את כל מאמר ומשפט כתב פעמים אחדות עד צאתו באפן שתפיק רצונו לגמרי, או העתיקהו וינקמהו, וע"כ בחר לו בעשר שנותיו האחרונות לכתב כל דבריו בעפרון, לזמן יוכל לכתב ולמחק ולשוב לכתב ולמחק כאות נפשו. הוא התרגל בזה כל כך עד שלא היה במעט עוד אפשר לו לכתב מה שיתיה בעט ודיו.

בתור מחדש מלים עבריות למשגשג שהסרו עוד בלשון הננו רואים אותו עוד בשבתו בחז"ל, בשעה שעוד נרם התענין במדה מרבה בתהית הלשון ובטהורה מכל זמורות השפות הזרות אשר התפרצו אליה ביבש קצירה היא, בשעה שהוא בעצמו השתמש עוד במלים זרות עיוניות

(1) הקדמתו לספר הכת, צד VI.

(2) בקבץ - השנה "כנסת ישראל", ספר שלישי, תרמ"ח, צד 596 והדאה.

(3) "ספר הכת", ירושלים, תרנ"ה, בדפוס הרא"מ לונץ.

(4) שני הספרים האלה נדפסו בירושלים בשנת תרמ"ו בדפוס הרא"מ לונץ, וכחוב בשער כל ספר "חברה וסדרת עברית דר" בנימין שרשוקי, והגיתה ותקן לשונה הרב החכם השלם וחיאל מיכל פינס", ואלה שהיו קרובים לשני ההבגים האלה בשעת יצירת הספרים האלה יודעים את הלכו של המניה ומתקן הלשון בהם.

(5) נדפסו בהוצאת שנת תר"מ, גריון 25, 24.

רבות (1) ולא-נתן דין וחשבון לעצמו אם נכון ויאה הדבר הזה אם לא. אך עבודתו במקצוע חדוש המלים הראתה פריה העקרי בשבתו בארץ, בשתחית הלשון החלה להגלות בפעל. מאז הננו רואים אותו עומד בראש הגוועה זו כרב-חובל. מבלי ירא כלל מפני המלעיגים, אף כי מצד שני בנוגע לעניני הסגנון הננו מוצאים אותו מתנגד בכל תקף רצונו העז (וכה רצון עז ונמרץ היה לו למנוח) כנגד שטת מחיי הלשון ששררה במשך זמן בא"י כי דוקא לשם תחית השפה בדבור נחוץ ליצר שפה המונית ולכתב להמון בסגנון תרגום מלה במלה מורגונית או משפות נבריות. למען יוכלו כל אלה שלא קראו ולא שנו ורק אוצר של מלים רכשו להם, להשתמש באוצרם זה כרצונם מבלי חשש כלל אם דבריהם מתאימים לרוח הלשון או לא. "הנני נמנה בכל לבי—אומר הוא בהקדמתו לספר הכה—על דגל מחדשי מלות בדרכי השפה וטעמה, ולא אשים חלקי עם פורצי גדרים הסגנון הנותנים לנו שפת בכל תחת שפת עבר" (2).

מלים רבות מאלה אשר חדש נשאר עתה לקנין השפה ולרכושת בפיות המדברים והכותבים עברית בימינו, מלים הדרושות לכל חפץ בצרכי החיים בשמות: שעון, ואקדה, ולולבה, ומחוג, וצלום וכל הגגור ממנו, והפתעה וכיו"ב, אך רבות מהן הן אלה השיכות לעניני המדע השונים, למן תורת עבודת האדמה ושמות של צמחים, ועד נתוח גוף האדם, ועד חכמות הטבע בפיסיקה וכמיה (3).

(1) בסוף ספרו "ילרי רותי" ישנה בכ"ו רשימה של מלים כאלה ובאורן בעברית.

(2) שם הוא מוסיף לבאר רעמו כי "הסגנון לשפה הוא בפרצוף הפנים לאדם, סירי הטבע נתון הוא לה, ובשנותה אותו ושגתה גם את טעמה, ותחלה להיות שפה והיתה ללעוג". "הסגנון מיתר איש איש לפי טבעו ולכל שפה ישפה לפי טעמה ורוחה, והשפה עצמה היא חולדת רוח העם המדבר בה, לכן אם נחמא לשפה נחמא לרוח העם". "כשם שאין אדם חי בנשמתו של חברו בן אין אמה חיה ברוחה של רעותה, הנה שואפים להשיב לעם ישראל את שפתה, אך מכיון שמשנים את סגנונה של השפה היא תחול להיות שפת ישראל והיתה לשפה רומנית, איטלי—גרמנית או כלאוית אשר שאדה לה מלים משפת עבר, ולואת נקרא "שפה השכה לתחיה" ?

(3) הוא אמר לתרגם לצרכי גתי הספר קבוצה של ספרים ביסודי תורת הטבע: טבוא כללי לתורת הטבע, כמיה, פסיקה, גיאוגרפיה, פיזיקלית, גיאולוגיה, תורת כה"ת, תורת הצמחים, תורת החיים, ותורת הדוממים (ע' סכתבו לאחיו שנדפס בראש מכואו: "לכל תורת טעשה בראשית" ככנסת ישראל ס' שלישי צ' 554), אך מחשבתו לא יצאה לפעל רק בספרו "הכה" היחיד.

מלים למאות אשר נתנו יותר את האפשרות למדעים האלה עיהיו נלמדים בעברית, בקיאותו העצומה וידיעתו העמקה בספרות התלמודית הן פתחו לו השערים לאוצרות הלשון הננוזים לדלות מהם כל הדרוש לו, ורוח הנינוז הבריא היה בעזרו לגור משרשי הלשון הנמצאים מלים חדשות לצרכים המתחדשים.

את שטתו בחדוש מלים באר במאמרו „דבר לעוסקים בתהית שפתנו“⁽¹⁾ אשר בו בא משפטו חיפה: „הגדולה שבמעלות למלה חדשה—אם איננה חדשה“, הוא דרש כי לפני בואנו לחדש מלים נחפש ראשונה באוצרותינו אנו אם לא נמצאה כבר מלה למשג החדש שאנו חפצים בו אלא שלא השתמשו בה לפי בונתה האמתית או שלא ידעו ממציאותה, אלא כי התנה תנאים למלים כאלה: שלא תהיה למלה כוזבונה נרדפת למשג אחר ודי ומפרסם, ושתהיה במשקל עברי. אחרי מלים כאלה במעלה באות המלים ששרשן עברי רק כי משקלן או בנינו (בפעלים) מחדש; אחריהן המלים השמיות או גם זרות אם רק משקל עברי להן, ורק אחרי אלה באות המלים התלמודיות שאין להן משקל עברי אלא שכבר דשו בהם רבים במלת אפטרופוס, ו„המעלה הפחותה שבפחותות היא למלות השפות הזרות שאין משקל עברי להן שנתקבלו בכל הלשונות“.

בראשית מאמרו זה הוא מצטער על „כמה וכמה משגים נכבדים במדע אשר לבוש עברי אין להם, לא כי אין סמרטוטים על בשרם, אדרבה, סמרטוטים הרבה תלו עליהם כשפת עבר, אבל מלבד מה שאין בסמרטוטים האלה כל יפה הנה רבם אין בהם כדי לבסות את כל מערומי המשג“.

מאמרו זה הביא או מעט תסיסה בקרב סופרי א"י העוסקים בתהית השפה (בן-יהודה, ספיר, תירשנזון, אחד המורים, ויצחק הורביץ⁽²⁾), ויהיו איש איש דעתו על השקפותיו והצעותיו, ומכלם הרחיב הדבור חברנו הד"ר מויא במאמרו „הבמים, הזהרו בדברכם!“⁽³⁾ אשר בו ברר את הענין בלו לפרטיו, הסכמותיו ונגודיו, וברור מלים חדשות במדעי הטבע.

(1) האור, אי תתכ"ד, ג'יון ל"ת.

(2) „האור“ בשנה תהיא, ג'יוני י"ט, כ, כא, כב.

(3) „האור“ בשנה תהיא, ג'יוני כ"ט, ד, לא, דב, וטאמרו זה של המנות הביאנו לעסק

קאו בכלל בעניני הלשון בנוגע למלים מדעיות.

אך בדרך יותר ברורה ומפרטה הוא מביע את דעתו בכל ענין הלשון בכלל וכנוגע לחדוש מלים בפרט בהקדמתו לספרו „הכה“. את דעותיו שהביע בהקדמתו זאת בדבר הסגנון כבר הבאתי למעלה, ועתה אזכיר דעתו בנוגע לחדוש המלים.

„מלים מחדשות כי תבאנה בשפה. בין אם ממקום קדוש תהלכנה ובין אם על אדמת חול צמחו; בין אם יצירות חדשות מחזור קדום הנן ובין אם בריאה חדשה נבראו יש מאין — לא תקלקלנה את טעם השפה. במאומה. אנו אין לנו אלא לשים לב כי תעשינה המלות האלה על האבנים של השפה העברית ותשקלנה במשקליה לכל תשבתנה את הרמנותה⁽¹⁾ ולא תעוינה את פניה.“⁽²⁾

„ואולם גם המשקלים העברים עצמם נתנו לבקרה, ויש בהם שמעוטים יפה ורבוים קשה. הנה לב המלים ההסדות לנו הן בכלל שמות המקרה, ויהי מנהג התיבונים והסופרים הבאים אחריהם לשקל את השמות האלה בתוספת — ות בסופם, אך רבוי השמות במשקלים האלה נותן לשפה תכונה מנהגית המביאה לידי תקוצה, לכן אמרתי להביא חליפות במשקלים האלה ולבחר לכל מלה את המשקל בנאות לה.“

מתנגד הוא ליור היחס שהחלו להשתמש בה בימים האחרונים גם ליחס התארים הלקוחים משמות עצם כלליים, בהזכירו את הדרכים השונות שבהן אוהות השפה העברית להביע את היחס הזה, כמו: „היכל-מלך“ ולא היכל-מלכה, „איש בן חיל“ ולא איש חילי, גם לשמות המרכבים משתי מלים הוא מתנגד בכל תקף „ממעם קשי הנטיה שבמרכבים ורבוי תנאי שמושי הלשון, כי רבו בהם כמו רבו ויכאו לפרקים לידי טבוכה“ (מורה-שעות, מורי שעות, מורי מורה השעות, וביו“ב).

„אבל אם יש מקום לתרככה בשמות, איננו אלא להרכבה שלמה שאין חלקיה נפרדים בגון שם. פנור- שהוא מרכב מאתון-נור, ויהי למלה אחת בפני עצמה, ועל דרך זה הנני אומר לבדא שם „מדחום“ (על משקל קָטוּב)⁽³⁾ למורד החם, „מדרות“ (ע"מ מִפְּאִיל) לתוכן כבד האויר.“

(1) גם פה השתמש במלה זרה (Harmonie) ע"מ עברי במשקל „רחמנות“, אך גם פה קרהו כמו במלת מנהגית הנזכרת להלן מקרה הספיקים למבטא הספרדי והם בעצמם מבטאים אשכנזית, כי מביאים דם עפ"י הרגלם את הקטן הנור" בתור ממלא מקום תנועת הלטניית.

(2) הקדמה לספר „הכה“, ע"ד IV.

(3) יותר נכון „מִדְחֻם“ ע"מ „מִדְחֻם“ כי הבינוני של הפוליס הוא בסחת (סכ) ומלח „חם“ היא מהפולים ולא מנע"ו.

וחפצו לצין את הקשנים בדיוקם הביאהו בדרך החדוש גם
למה שעוד מרם מלאו לבם כל המחדשים לתכנים בחוג עבודתם, והוא
הדוש בנין בפעלים, היא בנין. הַתְּפִיעָלִי גם בגזרות שאינן (צ"ל:
בשרשים שאינם מנורות) הכפולים ונע"ו, להוראת פֶּעַל לֹת - נוֹמֵלִין
שאינן לה בנין קבוע ומיוחד בעברית. הלשון אמנם משתמשת לפעמים
להוראה זו בבנין נפעל (כמו; נפגשו, נועצו וכיו"ב) או בבנין התפעל
(תתנגשו, התלהשו), אך לבנינים האלה ישנן עוד הוראות אחרות ולכן לא
תכלול הוראה זו הדרישה לנו לפעמים, וע"כ בחר בבנין החדש הזה
למטרת הבעת כונה זו ביחוד, וישתמש במלים מעין "התקורבו,
התרוחקו" כשחפץ להביע כי כל אחד משני הדברים קרב לרעהו או
רחק מרעהו, ולא בי שניהם יחד קרבו אל עצם שלישי או רחקו
ממנו. בתור יסוד לחדוש זה היתה לו הלשון הערבית שבה נמצא
בנין זה (תִּפְאֵעַל) להוראה זו.

השפה הערבית אמנם לא היתה ידועה לו, אך זאת היתה הנכחת
לבו כי היא צריכה לבוא לעזרתנו בתחית הלשון, ובכל עת חקר ודרש
את יודעי שפה זו לדעת איך משתמשים בערבית למשג או לעצם
שחסרה לנו בעברית מלה לצינו.

בתור חבר לוועד הלשון עזר הרבה לעבודתו בבקאותו העצומה
בספרות התלמוד והמדרשים וההלכה ובאחבתו את הדיוק, היא היתה
מהחברים הראשונים של ועד הלשון לפני שלש וטשרים שנה
(אז נקרא הוועד בשם "ועד הספרות לחברת שפה ברורה"). במשך זמן
(כשנת תרס"ה) היה הוא ראש הוועד, ואז הוציא הוועד רשימות ביחודות
למלים ולגזרות ההגדרות ולמלים בודדות, (1) אך באחרית ימיו מנעתהו
חלשתו ומחלתו מקחת חלק פועל בעבודת הוועד, אבל גם אז לא חדל
מהתעניין בעבודה זו שהיתה השובה בעיניו, ומעת לעת היה שולח
הערותיו ומועצותיו להוועד בכתב.

במותו אבד לוועדנו אחד מחכריו המציגים, ולתחית שפתנו בכלל
כה בריא ומקור נובע חיים.

תנצב"ה.

ירושלם, תמוז תרע"ב.

דוד ילין

(1) הרשימות האלה נחפרסמו בעתון ההשקפה בשנה ההיא.